

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Διαπολιτισμική Θρησκευτική Εκπαίδευση και Ισλαμικές Σπουδές.
Προκλήσεις και Προοπτικές σε Ελλάδα και Ευρώπη
10-11 Οκτωβρίου 2015
IMAPET Καβάλας

Χρυσόστομος Α. Σταμούλης
Πρόεδρος Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ

Αγαπητοί φίλοι,

παραφράζοντας μια φράση του Richard W. Bulliet, η οποία αναφερότανε στην αμερικανική κοινωνία, θα έλεγα, πως «Οι κοινωνικά ορατές θρησκευτικές μειονότητες δεν αποτελούν απλά και μόνο ένα δεδομένο στη ζωή της Θράκης, αλλά κυρίως και κατεξοχήν πηγή πολιτισμικής δημιουργικότητας»¹. Και το λέγω τούτο, διότι το μεγαλύτερο πρόβλημα του καιρού μας, καταπώς πιστεύω, είναι η συνεχώς διογκούμενη αδυναμία αποδοχής του Άλλου. Μια στάση, ένας τρόπος ζωής, ο οποίος χαμένος μέσα στην περιθωριοποίηση και την ενοχοποίηση που επιβάλλει η ηδονική άρνηση αποδοχής του οποιουδήποτε διαφορετικού, αδυνατεί να ανασάνει το μυστήριο της αλλαγής, που επαναπροσδιορίζει τα πράγματα και κυλά με τρόπο απόλυτα φυσικό στις φλέβες κάθε ζωντανού οργανισμού.

«Ενόςω εγώ θα γράφω ακόμα γι' αυτόν τον τόπο», σημειώνει ο ρηξικέλευθος Wendell Berry, «ο χρόνος θα τον αλλάξει. Μετά από μεγαλύτερα διαστήματα χρόνου, εγώ τον αλλάζω. Σε τελική ανάλυση, θα έχει αλλάξει από αυτά που γράφω, στο βαθμό που εγώ, που άλλαξα τον τόπο μου αλλάζω με αυτά που γράφω γι' αυτόν»². Και ο T.S.Eliot συμπληρώνει: «Αλλά η διαφορά ανάμεσα στο παρόν και το παρελθόν είναι ότι το συνειδητό παρόν είναι μια γνώση του παρελθόντος μ' ένα τρόπο και με μιαν έκταση που δεν μπορεί να δείξει ότι είχε η γνώση του παρελθόντος γι' αυτό το ίδιο»³.

Πραγματικότητα που αναδεικνύει το επείγον της επιστροφής μας στην προφητική όραση του διαλόγου του παρόντος με το παρελθόν και συνακόλουθα στην προφητική θέαση όλων εκείνων των σχημάτων,

¹ R.W.Bulliet, *Ισλαμοχριστιανικός πολιτισμός. Μια πρόταση*, μετάφραση Φώτης Τερζάκης, εκδ. του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2006, σ. 21.

² Wendell Berry, *What are the people for?*, εκδ. North Point Press, Farrar, Straus and Giroux, New York 1990, σ. 7. Η μετάφραση του παραθέματος είναι του Παναγιώτη Θωμά.

³ T.S.Eliot, *Το ιερό δάσος. Δοκίμια*, μετάφραση Μ. Χαιρετάκη, εκδ. Δίφρος, Αθήνα 1971, σ. 28.

εκείνων των δομικών μεγεθών των κοινωνιών -εξόχως των θρησκευτών- που έχουν τη δυνατότητα ξαφνιάζοντας τον καιρό και τους πονηρούς ενοίκους του, να συγκροτήσουν ενότητα και κοινωνία. Μια συνθήκη αναγκαία, η οποία αντλεί λόγο ύπαρξης από τα επιτεύγματα των «μεγάλων ημερών» -και υπήρξαν τέτοιες στην ιστορία του νεότερου μας πολιτισμού-, αλλά πολύ περισσότερο από την αναγνώριση, αποδοχή και διάθεση μεταστροφής, όλων εκείνων των αδυναμιών και των αστοχιών του παρελθόντος που τραυμάτισαν το κοινό σώμα και το έδωσαν βορά στους εργολάβους των εξαμβλωματικών κατασκευών του εχθρού.

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

το παρόν συνέδριο είναι η κατακλείδα μιας εξαιρετικής προσπάθειας και ταυτόχρονα η στάση, οπωσδήποτε όχι το τέλος, ενός μεγάλου ταξιδιού, το οποίο το Τμήμα Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ξεκίνησε εδώ και τρία περίπου χρόνια. Ένα ταξίδι το οποίο χαρακτηρίστηκε από τη μεγάλη και επίπονη προσπάθεια για την ίδρυση της εισαγωγικής κατεύθυνσης μουσουλμανικών σπουδών, συνεχίστηκε με την πρώτη επιμόρφωση διάρκειας τριών εβδομάδων των ιεροδιδασκάλων του Ισλάμ στη Θράκη και κορυφώθηκε με το πρόγραμμα επιμόρφωσης που αυτές τις ημέρες ολοκληρώνεται με εξαιρετική επιτυχία. Στη διάρκεια αυτής της πρωτόγνωρης για τα ελληνικά δεδομένα αναζήτησης, συναντήσαμε ήρεμες θάλασσες, αλλά και μεγάλες φουρτούνες, τις οποίες ξεπεράσαμε με όπλο τη συνέπεια στο χρέος της επιστημονικότητας, την αλληλεγγύη, το σεβασμό, αλλά και την κατά το δυνατόν σύνθεση και αξιοποίηση των διαφορετικών θέσεων και απόψεων. Κινηθήκαμε, με γνώμονα την ακαδημαϊκή μας ευθύνη, η οποία θέλει το Δημόσιο Πανεπιστήμιο ανοιχτό στις προκλήσεις των καιρών, ευέλικτο και δημιουργικό. Ένα πανεπιστήμιο για όλους τους Έλληνες, για όλους τους πολίτες του κόσμου· ένα πανεπιστήμιο για τον άνθρωπο. Συνεργαστήκαμε με απόλυτη επιτυχία με το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά και τους εκπροσώπους της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης. Γνωριστήκαμε και γνωρίσαμε. Μοιραστήκαμε όραμα κοινό και βεβαίως ρισκάρουμε, δεν χωρά αμφιβολία· αλλά η συνάντηση είναι πάντα μια επικίνδυνη και μαζιγοποιητική σχοινοβασία. Άλλωστε, καθώς όλοι γνωρίζουμε, χωρίς ρίσκο σχέση δεν υπάρχει, ούτε και πρόοδος. Η πρόσληψη θέλει πάντα κένωση, άδειασμα ολοκληρωτικό από τις βεβαιότητες και τις ιδεοληψίες που σε κρατούν ασφαλή αλλά ακίνητο.

Σήμερα, λοιπόν, βρισκόμαστε εδώ, σε μια κρίσιμη για το μάθημα των θρησκευτικών στιγμή, προκειμένου να συνοψίσουμε τις εμπειρίες μας και να ανακοινώσουμε τα επιστημονικά αποτελέσματα της πρώτης

συνάντησης θεολόγων ΠΕ1 και ιεροδιδασκάλων του Ισλάμ στην ιστορία του ελληνικού κράτους· ακόμη περισσότερο να μιλήσουμε για τη θρησκευτική διαπολιτισμική εκπαίδευση, τις προκλήσεις και τις προοπτικές της, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Εάν, πριν από λίγα χρόνια, τολμούσαμε έστω και να υπαινιχθούμε μια τέτοια πραγματικότητα θα αντιμετωπίζαμε την ειρωνεία, αλλά και την καχυποψία πολλών από εκείνους που εξ αντικειμένου σχετίζονται με το εγχείρημά μας. Θα αντιμετωπίζαμε επίσης και τη δυσκαμψία της κοινής γνώμης. Μια κοινή γνώμη που εύκολα χειραγωγείται από λογιά λογιά επιτήδειους, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις θρησκείες, μαζί και τη θρησκευτική εκπαίδευση, προκειμένου να επιτείνουν την αποσάθρωση των κοινωνιών και ως εκ τούτου και δι' αυτής να προχωρήσουν στον οριστικό έλεγχό τους. Αν κάτι τρομάζει σήμερα τους συστημικούς εξουσιαστές, τους εμπνευστές και δημιουργούς των πολυποίκιλων φονταμενταλισμών, δεν είναι τίποτα άλλο από τη λειτουργία του μαζί. Εκείνης της ιερής πραγματικότητας που διαλύει τη δαιμονοποίηση και αναδεικνύει τα οφέλη της συνάντησης και της γνώσης, τα οφέλη της παιδείας και της εκπαίδευσης που σέβεται τις πολιτισμικές ταυτότητες και την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης.

Θα ήθελα, λοιπόν, στο σημείο αυτό να ευχαριστήσω από καρδιάς όλους όσοι εργάστηκαν για τούτη την προσπάθεια, αυτό το προχώρημα. Τους συναδέλφους του Τμήματος Θεολογίας, τους συναδέλφους των άλλων πανεπιστημιακών Τμημάτων, τους συναδέλφους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όλους τους διδάσκοντες, τους επιμορφούμενους και τους ανθρώπους της γραμματειακής μας στήριξης· μαζί και τους αφανείς. Εξαιρέτως τη συναδέλφισσα Αγγελική Ζιάκα, που είχε την επιστημονική ευθύνη της επιμόρφωσης και τον κεντρικό του σχεδιασμό. Ειλικρινείς ευχαριστίες ανήκουν επίσης και στο Ερευνητικό Κέντρο Mohammed Ali, το οποίο μας φιλοξενεί σε αυτόν τον εξαιρετικό χώρο, και με το οποίο εγκαινιάσαμε μια δημιουργική συνεργασία η οποία ευελπιστούμε να έχει συνέχεια και να δώσει και άλλους καρπούς στο άμεσο μέλλον.